

Синтаксис. Складне речення

Ти знаєш, що складні речення властиві як книжній мові, так і розмовному мовленню.

Проте в книжних стилях — науковому, офіційно-діловому, публіцистичному, художньому — таким реченням віддають перевагу, бо вони найкраще узгоджуються з **логічністю** та **інтелектуальністю**.

Натисни на банер!

З'ясуй за словником
лексичне значення слів
логіка та **інтелект**.

Скористайся пошуковиком!

Словник української мови

Академічний тлумачний словник (1970—1980)

Пошук

в с

Складні речення в порівнянні з простими повніше висловлюють логічні зв'язки між поняттями

Визначивши складне речення, натисни на відповідну літеру.

А

Розумну річ приємно слухать.

Поміркуй!

Б

Розум усе осмислить і пояснить.

Поміркуй!

В

Який ти маєш розум, така в тебе й мова.

Маєш рацію!

Г

Добрий розум робить легким будь-який спосіб життя.

Поміркуй!

Складніші думки потребують складнішої форми висловлення

Установи відповідність між частинами складних речень. Щоб перевірити себе, послідовно натисни на цифри.

Мислення – найважча
робота, ...

1

А

... а розум притлумлюють
емоції (*Піфагор*).

Найкраща помилка та, ...

2

Б

... якої припускаються
в навчанні (*Г. Сковорода*).

Дай людині вільно
висловитись, ...

3

В

... на яку здатна
людина (*Г. Форд*).

Сонце часто
затмарюють хмари, ...

4

Г

... якщо хочеш почути
правду (*Публій Сір*).

У складному реченні є не одна, а щонайменше дві граматичні основи

Визнач складне речення, що має
три граматичні основи.
(Розділові знаки знято).

А

Де сила не зможе там розум допоможе.

Поміркуй!

Б

Птиця гарна пером а людина
цінна розумом.

Поміркуй!

В

Чого Івась не навчився того
Іван не буде знати.

Поміркуй!

Г

Навчання нагадує рух проти течії на
мить зупинишся і течія віднесе назад.

Правильно!

За будовою частини складного речення можуть бути двоскладними й односкладними

Укажи складне речення, обидві частини якого за будовою **двоскладні**.

А

Пташку впізнають по пір'ю й пісні,
а людина виявляється в мові й мислі.

Поміркуй!

Б

Чини так, як велить тобі обов'язок людини.

Поміркуй!

В

Не буває досконалого кінця там,
де був невдалий початок.

Поміркуй!

Г

Без води засохне трава,
без любові загине душа.

Правильно!

За будовою частини складного речення можуть бути двоскладними й односкладними

Укажи складне речення, обидві частини якого за будовою **односкладні**.

А

Не чини зла, і тебе не зачепить зло.

Поміркуй!

Б

Як немає хмар, то й дощу не буде.

Саме так!

В

Іди вперед – і обрій розшириться!

Поміркуй!

Г

Страшно буває тому, в кого совість нечиста.

Поміркуй!

За будовою частини складного речення можуть бути непоширеними й поширеними

Укажи складне речення, обидві частини якого за будовою **непоширені**.

А

Щастя людину псує, нещастя загартовує.

Поміркуй!

Б

Щасливе подвір'я, де панує щире довір'я.

Поміркуй!

В

Радість балакуча, горе мовчазне.

Маєш рацію!

Г

Коли щастя йде — заздрість на дорозі стає.

Поміркуй!

За способом об'єднання частин розрізняють складні речення сполучникові та безсполучникові

Укажи складне **сполучникове** речення.
(Розділові знаки знято).

А

Підступна людина завжди жорстока герой великодушний.

Поміркуй!

Б

Проси щастя сусідові і воно прийде до тебе.

Саме так!

В

Освіта скарб праця ключ до нього.

Поміркуй!

Г

Честь не можна відняти її можна втратити.

Поміркуй!

Складні сполучникові речення поділяють на складносурядні та складнопідрядні

Укажи **складносурядне** речення.

А

Неважка робота, коли до неї є охота.

Поміркуй!

Б

Язик скаже те, що на серце ляже.

Поміркуй!

В

Брехня триває доти, поки не з'явиться правда.

Поміркуй!

Г

Не гілля тримає стовбур, а стовбур підтримує гілля.

Правильно!

Розділові знаки між частинами складносурядного речення

Укажи складносурядне речення, між частинами якого **не потрібно** ставити **кому**.
(Розділові знаки знято).

А

Синіє ранок і роса горить.

Поміркуй!

Б

Там біла троянда розквітла і пахуть її пелюстки.

Саме так!

В

Квітки цвітуть і золотом багряним долина поїнялась.

Поміркуй!

Г

Мені було п'ятнадцять літ і радо я дививсь на світ.

Поміркуй!

Розділові знаки між частинами складносурядного речення

Укажи складносурядне речення, між частинами якого **потрібно** поставити **кому**.
(Розділові знаки знято).

А

За горами грім гуркоче
і здригається земля.

Поміркуй!

Б

Здається чимало дощів
пролилась і розмито доріг.

Поміркуй!

В

Над водою вставав туман
і повівало холодком.

Поміркуй!

Г

Пройшла гроза і сонечко
яскраве розкинуло веселку на рікою.

Правильно!

Розділові знаки між частинами складносурядного речення

Укажи складносурядне речення, між частинами якого **потрібно** поставити **кому**.
(Розділові знаки знято).

А	Швидко грудень повіє крилатий і простелиться сніг.	Поміркуй!
Б	А уночі вже сад шумів і крізь гілля сміялись зорі.	Поміркуй!
В	Не спить земля і тільки сад притих.	Маєш рацію!
Г	З однієї квітки змія бере отруту і бджола бере мед.	Поміркуй!

Розділові знаки між частинами складносурядного речення

Укажи складносурядне речення, між частинами якого **потрібно** ставити **тире**.
(Розділові знаки знято).

А	Думка спить і серденько спочило.	Поміркуй!
Б	Крикни в горах відповідь луна.	Правильно! !
В	Упало яблуко а сад того не помічає.	Поміркуй!
Г	Чи то вечір погасає чи ранок світає?	Поміркуй!

Тренуй логіку!

Установи відповідність між складносурядними реченнями та їх схемами. (Розділові знаки знято).

У саду шепочуться тополі і шумлять дуби.

Ані птиці не пурхають ані вітер не віє.

Дніпро тече і хвиля в серце б'є.

Ніч це матір думок а ранок батько турбот.

